

Deset najvidnejših skalašic in skalašev po izboru dr. Petra Mikše in Jureta K. Čokla

Skalaši so bili aktivni na številnih področjih. Ustvarjalna širina, ki jo je imelo sicer maloštevilno članstvo, izpričuje, da ideja, da svetovno nazorsko, politično in versko različno opredeljeni ljudje lahko s svojim znanjem sodelujejo v enem klubu, ne da bi to vplivalo na njihove skupne ideale in cilje, presega takratno ustaljeno razmišljanje. Skalaši so navzgor premaknili marsikatero mejo, čeprav se je pravi rezultat njihovega dela na nekaterih področjih pokazal šele po razpadu kluba. Živeli so pred svojim časom, kar daje Skali še večji pomen in ostaja navdih številnim rodovom, ki so izšli iz njene dediščine.

Paula Jesih (1901–1976)

Ljubljancanka je med letoma 1926 in 1933 opravila številne prvenstvene vzpone v navezi z najboljšimi slovenskimi plezalcami tistega časa. Večinoma je v navezah plezala kot vodilna. Njene prvenstvene smeri so dolge, zahtevne in so terjale uporabo klinov. Skupno je preplezala osemnajst prvenstvenih smeri, ki jih je večinoma poimenovala Skalaška, kar kaže na njeno izjemno klubsko pripadnost. Po padcu v Veliki Mojstrovki leta 1933 se prvenstvenih vzponov ni več lotevala, razen epskega vzpona junija 1945 v Triglavski severni steni v navezi z Jožo Čopom, ko sta preplezala novo smer v Osrednjem stebri, od takrat imenovanem Čopov stebri. Pavla Jesih danes velja za eno izmed najbolj ikoničnih slovenskih plezalk tega obdobja in tudi sploh.

njen življenjski dosežek, saj je vzpon močno odmeval doma in v tujini. Mira je ves čas plezala kot prva v navezi, kar jo postavlja med najboljše alpinistke medvojne obdobja. Skupno je opravila približno sto alpinističnih vzponov, od tega triindvajset prvenstvenih. Od leta 1925 je svoje opise vzponov objavljala v *Planinskem vestniku*, napisala je priročnik *Plezalna tehnika*, ki je izšel leta 1933, zbirala je podatke o vzponih na Triglav in v Triglavski steni za načrtovalno monografijo, vendar so izšli le v obsežnem poglavju Kronika Triglava v *Planinskem vestniku*. Članke je objavljala tudi v *Alpine Journalu* in *Nachrichten der DÖAV*. Leta 1930 je kot prva ženska v zgodovini postala članica Avstrijskega alpinističnega kluba.

Vinko Modec in Boris Režek (1908–2003 in 1908–1986)

Najprodornejša naveza v Kamniško-Savinjskih Alpah sta bila v tem obdobju Vinko Modec in Boris Režek. Svoje največje plezalne dosežke sta nanizala v skupni navezi, za njuno največje dejanje pa velja leta 1931 preplezana severna stena Štajerske Rinke. Smer še danes velja za največjo klasično smer v Kamniško-Savinjskih Alpah. Konec tridesetih let sta v Kamniško-Savinjske Alpe vpeljala tudi zimski alpinizem. Kot plezalna učitelja sta bila v alpinističnih šolah dejavna že pred vojno, s prenašanjem plezalnega znanja pa sta nadaljevala tudi po vojni, kjer ju lahko kot plezalna učitelja zasledimo na prvem povojnem alpinističnem tečaju leta 1947 na Kamniškem sedlu. Predvsem Režek je bil zelo dejaven tudi pri zapisovanju in objavljanju plezalnih doživetij. Njegovo najbolj znano književno delo je

Mira Marko Debelak (1904–1948)

Mira Marko Debelak se je TK Skala pridružila stara komaj šestnajst let. Direktna smer v Špiku velja za

Vir fotografij
TMZ, Slovenski
planinski muzej,
Gornjesavski
muzej Jesenice

¹ Režek je bil tudi olimpijec na zimskih olimpijskih igrah v St. Moritzu leta 1928, vendar kot član SK Ilirija.

zgodovinska knjiga in vodnik *Stene in grebeni* iz leta 1959, kjer je opisal zgodovino alpinizma v Kamniško-Savinjskih Alpah.¹

Ante Gnidovec (1892–1974)

Še kot mladinec se je včlanil v sokolsko društvo, leta 1921 pa je bil eden izmed pobudnikov in ustanovni član Turistovskega kluba Skala, v katerem je imel največ zaslug za razvoj smučarske dejavnosti. Pozneje je postal ustanovitelj in predsednik Smučarskega kluba Ljubljana. Po vojni se je uspešno posvetil organiziranju smučarskega športa: tekačev, skakalcev in sodnikov. Bil je tudi referent v republiškem Komiteju za fizikulturo in kot prvi v Jugoslaviji je postal smučarski sodnik in član mednarodne komisije sodnikov. Imenovan je bil za častnega predsednika Smučarske zveze Slovenije. Bil je tudi član gledališča, kjer je deloval kot igralec in režiser v številnih igrah med letoma 1921 in 1951. Med vojno je bil podpornik OF, zaradi svojega delovanja pa nekaj časa zaprt v taborišču Dachau.

Uroš Župančič (1911–1993)

Uroš Župančič je začel plezati konec dvajsetih let 20. stoletja in bil v desetletju pred drugo svetovno vojno eden naših najpomembnejših in najsposobnejših plezalcev; plezal je tudi v tujini. Plezal je sam in v različnih navezah. Opravil je nad sto prvenstvenih

letnih in zimskih vzponov. Pomembno plezalsko delo je opravil predvsem pozimi in se uvršča med utemeljitelje našega zimskega alpinizma. Pozimi oz. v zimskih razmerah je prvi preplezal Zimmer–Jahnovo smer v Triglavu, Severni raz Travnika, Kaminsko smer v Mojstrovki, Travnikovo grapo, Hudičev žleb v Prisojniku ... Pomemben je tudi kot solist. Posebno mesto v njegovem opusu ima slovita pot PP, ki jo je začrtal z Dušanom Vodebom.

Ivan Rožman (1901–1937)

Bil je med soustanovitelji Turistovskega kluba Skala, alpinist, smučar in turni smučar. S Klementom Jugom je preplezal nekaj klasičnih smeri v Julijskih Alpah. Plezal je tudi zunaj meja, med drugim se je povzpел na Matterhorn, Monte Roso, Monte Cristallo, Marmolado, Piz Palü idr. Znan je predvsem po gradbenih podvigih. Sodeloval je pri izgradnji Doma na Komni, in bil 1933/34 konstruktor ter graditelj skakalnice v Planici (Bloudek jo je začel graditi leta 1932). Leta 1934 je na prvi tekmi na novi skakalnici kot prvi na svetu za pripravo skakalnice uporabil tako imenovani snežni cement.

Joža Čop (1893–1975)

Čop je osrednja osebnost med plezalci in gorskimi reševalci skalaškega obdobja. Plezati je začel leta

1921. Že naslednje leto je skupaj z Janezom Kvedrom, Klementom Jugom in Lojzetom Volkarjem preplezal Triglavsko severno steno po Slovenski smeri. Leta 1927 je začel plezati z Mihom Potočnikom in Stankom Tomiňskom. V slovenskih stenah je preplezal štiriindvajset prvenstvenih smeri, med katerimi je vsekakor najbolj znan vzpon po Centralnem stebru v Triglavu (danes znan kot Čopov steber), ki ga je leta 1945 preplezal v navezi s Pavlo Jesih. Takrat je bil star že 52 let. Plezal je tudi v Zahodnih Alpah, Durmitorju in albanskih gorah, največ pa v Julijcih. Čez Triglavsko severno steno se je povzel več kot tristokrat. Bil je dolgoletni odbornik ter v letih 1938–1940 tudi predsednik jeseniške podružnice Turistovskega kluba Skala.

Leta 1931 je posnel prvi slovenski celovečerni film *V kraljestvu Zlatoroga*; bil je tudi soavtor scenarija in režiser. Njegovi so tudi dokumentarni filmi o ljubljanski proslavi ob 120. obletnici Ilirskih provinc in odkritju Napoleonovega spomenika v Ljubljani, o kajakaštvu in Cerknškem jezeru. Bil je pobudnik gradnje Skalaškega doma na Voglu. Njegove fotografije so objavljali v *Planinskem vestniku* pa tudi v drugih slovenskih in tujih časopisih in knjigah.

Klement Jug (1898–1924)

Sistematični in najaktivnejši plezalec v prvem obdobju Skale je načrtno plezal tudi v prvenstvenih smereh in bil med prvimi slovenskimi alpinisti, ki so uporabljali "primitivne" kline; te je izdeloval tudi sam. S svojo alpinistično miselnostjo in plezalskimi dejanji je najmočneje zaznamoval nadaljnji razvoj TK Skala. Pri doseganju ciljev je zahteval strogo samodisciplino, skrajne telesne in duševne napore, poudarjal je moč volje ter stremel k moralni popolnosti. Jug je v treh letih svoje plezalne poti (od leta 1922 do 1924) napredoval od najlažjih plezalnih vzponov do za tisti čas izjemno težkih. Poleg alpinizma ga je navduševala filozofija, je eden prvih doktorjev Filozofske fakultete v Ljubljani. Zanj velja, da je večino svojih filozofskih nazorov konkretno udeležil v svojem življenju, in to predvsem z alpinističnimi vzponi.

Janko Ravnik (1891–1982)

Navdušen turni smučar je uspešno predsedoval TK Skala med letoma 1922 in 1933 ter še zadnji dve leti, ko je bil častni predsednik kluba. Bil je tudi načelnik njegovega fotografskega odseka – pod njegovim vodstvom je fotografski odsek prispeval velik delež k razvoju planinske fotografije na Slovenskem – sicer pa pianist in skladatelj.

Miha Potočnik (1907–1995)

V TK Skala se je vključil leta 1925 (vzpon na Grossglockner), aktiven pa je postal po zaključenem študiju prava leta 1933. Bil je plezalec, gorski reševalec ter planinski publicist. S Stankom Tomiňskom in Jožo Čopom je plezal v znameniti zlati navezi, ki je preplezala številne smeri predvsem v vzhodnih Julijskih Alpah. Načeloval je jeseniški podružnici TK Skala, po vojni, v letih 1952–1965, Gorski reševalni službi in v letih 1965–1979 Planinski zvezi Slovenije. Med drugim je bil vodja alpinističnih odprav na Kavkaz (1963) in Pamir (1967), med predsednikovanjem PZS je slovenski alpinizem usmeril v tujino z odpravami v Himalajo in druga najvišja gorstva na vseh celinah. Slovenski alpinizem se je v prav v njegovem času postavil ob bok alpinističnih vesil. ○